

Copyright © 2017 T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı
<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>
 Gençlik Araştırmaları Dergisi • Nisan 2017 • 5(1) • 37-52

ISSN 2147-8473
 Başvuru | 28 Şubat 2017
 Kabul | 10 Nisan 2017

Ailelerde Nesiller Arası Normatif Dayanışma: Gençlik Üzerine Bir Araştırma*

*Oya Hazer***

*Serhat Öztürk****

Öz

Ankara'nın düşük, orta ve yüksek sosyo-ekonomik düzeylerini temsil eden 15-29 yaş arası 1006 gençin katılımıyla gerçekleştirilen çalışmada Bengtson'ın Nesiller Arası Dayanışma Teorisi araştırılmıştır. Bu çalışma ile ailelerde nesiller arası normatif dayanışmanın sosyo-demografik faktörler ve diğer nesiller arası dayanışma boyutları (yapısal, duygusal, ilişkisel, uzlaşım, işlevsel dayanışma) ile olan etkileşiminin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada; Nesiller Arası Normatif Dayanışma ile Uzlaşım Dayanışma, Yaş, Ebeveyn/Büyük Ebeveyn Yardım Verme (İşlevsel Dayanışma), ebeveyn/büyük ebeveyn eğitim durumu lisans ve lisansüstü mezunu olma, kız kardeş sayısı, çalışma durumu çalışmıyor olma, ebeveyn/büyük ebeveyn eğitim durumu lise mezunu olma, cinsiyetin kadın olması ve erkek kardeş sayısı istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Nesiller Arası Normatif Dayanışmayı etkileyen en önemli faktör Uzlaşım Dayanışma olurken, diğer faktörler ise sırasıyla, Ebeveyn/Büyük Ebeveyn Yardım Verme (İşlevsel Dayanışma), ebeveyn/büyük ebeveyn eğitim durumu lisans ve lisansüstü mezunu olma, kız kardeş sayısı, çalışma durumu çalışmıyor olma, ebeveyn/büyük ebeveyn eğitim durumu lise mezunu olma ve cinsiyetin kadın olması ve erkek kardeş sayısı bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Aile, Nesiller Arası İlişkiler, Nesiller Arası Dayanışma, Nesiller Arası Normatif Dayanışma

* Bu çalışma Hacettepe Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimince desteklenen Ailelerde Nesiller Arası Normatif Dayanışma Araştırması adlı doktora tezinden üretilmiştir.

** Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi Aile ve Tüketici Bilimleri, ohazer@hacettepe.edu.tr

*** Dr., Hacettepe Üniversitesi Aile ve Tüketici Bilimleri, sozturk@hacettepe.edu.tr

Giriş

İçinde yaşadığımız yüzyılda dünya hızlı bir değişim süreci içindedir. Teknoloji ve sağlık alanındaki hızlı gelişmeler, kadının çalışma yaşamına katılması, hızlı kentleşme ve eğitim düzeyindeki artış gibi faktörler nedeni ile tüm dünyada doğum sayısı ve beklenen ölüm hızında azalma olurken, yaşam beklentisi artmıştır. Bununla birlikte yaşam beklentisindeki artış sonucunda; toplumdaki aile yapıları etkilenmekte ve üç neslin etkileşim içinde olduğu aile yapıları ortaya çıkmaktadır (Harper ve Levin, 2005, ss.158.).

Aile, nesiller arasındaki ilişkilerin gelişmesini ve sürdürülmesini sağlayan unsurlardan biridir ve aile üyelerinin açısından ekonomik, sosyal ve psikolojik nitelikli bir dayanışma sistemidir (Hanson, Sauer, Seelbach, 1983, ss. 628). Günümüzde değişen aile yapısı ve hayat tarzı nesillerin birbirleriyle ilişki, iletişim, rol ve beklentilerinde değişimlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Sanayileşme devrimleriyle birlikte ailenin yapısında meydana gelen değişimler ebeveynlerin/büyük ebeveynlerin çocuklarından/torunlarından ayrı yerlerde yaşamaya başlamasına ve parçalanmış ailelerin sayısında artışlar meydana gelmesine sebep olmuştur.

Son zamanlarda aile konusunda yapılan çalışmalara bakıldığında, ailelerde nesiller arası dayanışmanın önemi üzerinde durulduğu görülmektedir (Glazer, 1990, ss. 480; Abel, 1991; Stoller, 1983, ss. 853; Sussman, 1991, ss. 4; Netzer, 1994; Bengtson, 2001, ss. 12; Hazer, 2011, 2012; Baran ve Çoban, 2012; Kalaycıoğlu, 2012, ss. 51).

Makro anlamda nesiller arası dayanışma; toplumlar bazında genç ve yaşlı nesiller arasında karşılıklı oluşturulabilecek dayanışma ilişkilerini ifade etmektedir. Alanyazında ise çoğunlukla nesiller arası dayanışmanın mikro anlamda yani aileler bağlamında incelendiği görülmektedir (Bengtson ve Roberts, 1991, ss. 856; Silverstein, Parrott ve Bengtson, 1991, ss. 432; Bengtson, Giarrusso, Mabry ve Silverstein., 2002, ss. 568). Bir başka deyişle çocuklar, torunlar, ebeveynler ve büyük ebeveynler arasındaki dayanışma ve karşılıklı destek ilişkileri ifade edilmektedir (Kalmijn, 2005, ss. 1100).

Yapılan bazı çalışmalar gencin refahı üzerinde gencin ebeveyne/büyük ebeveyne karşı duyduğu bağlılık, yakınlık ve olumlu tutumların önemli etkisinin olduğu belirlenirken yine ebeveyne/büyük ebeveyne karşı duyulan yakınlık ve bağlılığın gençler ve daha yaşlı nesiller arasındaki anlaşmazlıkların azaltılmasında çok önemli bir faktör olmaktadır (Attar-Schwartz ve diğerleri, 2009, ss. 1058; Ruiz ve Silverstein, 2007, ss.795; Werner ve Smith, 1982).

Nesiller arası dayanışmayı açıklamaya yönelik en kapsamlı modellerden biri; Bengtson ve Roberts (1991) tarafından geliştirilen ve altı boyutta ele alınan kuşaklararası dayanışma

modelindeki alt boyutlar, yapısal, duygusal, ilişkisel, uzlaşım sal, işlevsel ve normatif dayanışma olarak sıralanmaktadır (s.859). Bu modeldeki boyutların tanımları ve ilgili dayanışmaya ilişkin örnekler şu şekilde özetlenebilir:

- Yapısal Dayanışma; aile bireylerinin sayısına, çeşitlerine ve coğrafi yakınlık derecesine göre ortaya çıkan yapısal durumlar, aile üyelerinin yerleşim yakınlığı, Aile üyelerinin sayısı, aile üyelerinin sağlığı gibi değişkenlerle ifade edilir.
- İlişkisel Dayanışma; aile bireylerinin içinde bulunduğu her tür etkinlikteki etkileşim kalıpları ve sıklığı olarak tanımlanır. Kuşaklararası etkileşim sıklığı (yüz-yüze, telefonda, mektupla gibi), ortak aktivitelerin türleri (boş zamanlar, özel anlar gibi) gibi değişkenlerdir.
- İşlevsel Dayanışma; destek olma ve kaynak paylaşımının derecesi, karşılıklı destek olma ilişkilerinin (finansal, fiziksel, duygusal) derecesi, kuşaklararası kaynak paylaşımının karşılıklılığının derecesi gibi değişkenlerle ifade edilir.
- Duygusal Dayanışma; aile bireylerine karşı duyulan olumlu duyguların türü ve derecesi ile bu duyguların karşılıklılığı; aile üyelerine duyulan ilgi, sıcaklık, yakınlık, anlayış, güven, saygı gibi duyguların derecesi, aile üyelerine karşı duyulan olumlu duyguların karşılıklılığına dair inancın derecesi olarak tanımlanır.
- Uzlaşım sal Dayanışma; aile üyeleri ile değerler, tutumlar ve inançlar konusunda duyulan uzlaşımın derecesi; belirli değerler, tutumlar ve inançlar konusunda ailede bireysel yönelimlerin uyumluluğu, değerler, tutumlar ve inançlar konusunda aile üyeleri ile benzer yönelimlere sahip olduğuna duyulan inancın derecesi olarak tanımlanır.
- Normatif dayanışma; ise aile içinde üstlenilen role bağlılık ve yükümlülükleri yerine getirme derecesi; aileye ve kuşaklararası rollere verilen önem, evlat olarak yükümlülüklere duyulan bağlılığın derecesi olarak tanımlanmaktadır (Bengtson ve Roberts, 1991).

Modernleşme ile birlikte nesiller arası ilişkilerde geleneksel sosyal normların zayıflama eğilimi içinde olduğu görülmektedir. Ailelerde nesiller arası dayanışmanın bütün boyutlarının karmaşık bir şekilde normatif dayanışmayla etki içinde olduğu ve nesiller arasındaki destek türlerinin ve sıklıklarının normatif dayanışma ile bağlantılı olduğunu söylemek mümkündür. Bu araştırma ile ailelerde nesiller arası normatif dayanışmayı etkileyen faktörler ve diğer nesiller arası dayanışma boyutları ile olan ilişkisi tespit edilecektir.

Ailelerde Nesiller Arası Normatif Dayanışma

Norm kavramı, “bir sosyal grubun kendisi için ilke edindiği ve grup üyelerinin davranışlarını yönlendiren davranış kuralları bütünü, ahlâk alanında doğru eylemi belirleyen kural, uygun davranış için standart, davranışlarda temele alınan davranış ilkesi, değeri yargılamak ya da değer biçmek için kullanılan ölçü” olarak tanımlanmaktadır (Cevizci, 2000)

Normlar, tanımdan da anlaşılabilceği gibi, insanlar arası ilişkiler ve etkileşimlerde davranışlarımıza yön veren ve sınırlayan ilkeler ve kurallardır (Fehr ve Fischacher, 2004, ss. 187).

Toplumun kültür ve gelenekleri geçmişten günümüze aktarılır. Kültürün devamlılığı açısından normların bir sonraki nesile aktarılması önemlidir. Bu noktada aktarımın sağlanması yazılı ve sözlü olarak iki temel yolla olmaktadır. Normlar kültürün bir unsuru olarak, kültürün aktarılmasını da sağlamaktadır (Rossi ve Rossi, 1990).

Ailedeki normlar, aile üyeleri arasındaki davranışları ve tavırları yönlendiren toplumsal kurallar ya da beklentilerdir. Bu kültürel olarak tanımlanmış tavır ve davranışlar, toplumdaki bireylerin aralarındaki farklılıkları ortadan kaldırmak zorunluluğu duygusu ile ortaya çıkarılmıştır (Finley, Roberts, Banahan, 1988, ss. 75 ; Mangen ve Westbrook, 1988, ss. 223; Rossi ve Rossi, 1990).

Nesiller arası normatif dayanışmayla ilgili olarak farklı görüşler ortaya atılmıştır ve genel anlamda bu yaklaşım için ortak bir yaklaşım bulunmamaktadır (Altonji, Hayashi, ve Kolutoff, 1995, ss. 1177-1198).

Nesiller arası aile dayanışması açısından, Mengin ve Westbrook (1988) normatif dayanışmayı iki bileşene dayandırarak kavramsallaştırmaktadır: (1) çocuklarla ilgili sorumluluk beklentiler ve zorunluluklar ve (2) çocuklara ilişkin beklenti ve zorunluluklarla ilgili nesiller arası fikir birliği derecesi (s. 190).

Normatif dayanışma da işlevsel ve ilişkisel dayanışma gibi, erken çocukluk deneyimlerine dayanmaktadır (Rossi ve Rossi, 1990). Aile ilişkilerine yönelik sorumluluk ve normatif baskılara maruz kalan çocuklar, bu durum sonrasında davranışlarını benimserler ve zamanla bu zorunluluklarla şekillenen davranışlar bu normatif dayanışma tutumlarını şimdiki zamana değin sürdürmelerine sebep olur (Rossi ve Rossi, 1990). Ayrıca, bu normatif dayanışma tutumları ailedeki birlik, birbirine destek olma ve kaynakların paylaşımı ve alışverişini de etkilemektedir (Bengtson ve Roberts, 1991, ss. 858; Roberts ve Bengtson, 1990, ss. 13; Rossi ve Rossi, 1990).

Nesiller arası normatif dayanışmada ebeveynler ve çocuklar arasındaki ilişkilerde, aktarımlar kişisel çıkarlardan çok toplumdaki beklentiler üzerinedir. Ebeveyne ilişkin bu tutum ve davranışlar, çocukların ebeveynlerinin yararı için hareket etmesi anlamında sadece fedakar olarak görülmeyle kalmamakta aynı zamanda onların kendilerine talepler koyan bir ilişkinin toplum içindeki bir parçası olduklarını da kabul ettiklerini göstermektedir (Ha, Carr, Utz, ve Nesse, 2006, ss. 6).

Ailelerde nesiller arası diğer dayanışma boyutlarının normatif dayanışmayla ve bir çok başka faktör ile ilişkili olduğu görülmektedir (Bengtson ve Roberts, 1991, ss. 867; Roberts ve Bengtson, 1990, ss. 16; Rossi ve Rossi, 1990, Netzer, 1994; Ha ve ark., 2006, ss. 8). Bu doğrultuda bu araştırma ile ailelerde nesiller arası normatif dayanışmayı etkileyen faktörler ve diğer nesiller arası dayanışma boyutları ile olan ilişkisi incelenmiştir.

Yöntem

Evren ve Örneklem

Çalışmada farklı yaş gruplarındaki (15-29 yaş) 1006 gence nesiller arası dayanışmaya ilişkin sorular yöneltilmiş ve katılımcılar bu soruları annelerinden, babalarından, büyük annelerinden ya da büyük babalarından bir tanesini dikkate alarak cevaplamışlardır.

Araştırmanın evrenini, Ankara’da ikamet eden ve sosyo-ekonomik düzeyleri farklılık gösteren bireyler oluşturmaktadır. Bu seçim aşamasında; Ankara ilinin ilçelerinin sosyo-ekonomik düzeylerine göre dağılım bilgilerine ulaşmak için Türkiye İstatistik Kurumu’ndan (TÜİK, 2016) alınan verilerden yararlanılmıştır. Bu listedeki 15-29 yaş arası birey sayısı 528.310’dur. Bütün yaş gruplarının dahil olduğu toplam nüfus ise 2.176.099’dur. Örneklem sayısı her bölgedeki TÜİK (2016) tarafından belirlenen yaş gruplarının nüfusa göre dağılımı dikkate alınarak (1006 genç) belirlenmiştir.

Ankara ilindeki 25 ilçe üç sosyo-ekonomik düzeye göre gruplandırılmış ve bu gruplandırma sonrasında yapılan basit rastgele örnekleme yöntemi arasından ‘Çankaya’ ilçesi yüksek sosyo-ekonomik düzey (YSED), ‘Keçiören’ ilçesi orta sosyo-ekonomik düzey (OSED) ve ‘Altındağ’ ilçesi düşük sosyo-ekonomik düzey (DSED) olarak seçilmiştir.

Bu ilçelerden araştırma kapsamına alınacak bireylerin seçilmesinde ise her bölgedeki TÜİK (2016) tarafından belirlenen yaş gruplarının nüfusa göre dağılımı dikkate alınarak sayılar belirlenmiştir. Araştırmada nüfustaki farklı bölümlerin yeterince temsil edilmesini sağlamak (Güneş, 1988, ss. 304) amacıyla örneklem seçiminde, tabakalı tesadüfi örnekleme yöntemlerinden ele alınan örneğin tabakalar arasında paylaştırılmasının en basit ve sık kullanılan yolu olan “orantılı paylaşım” (oransal tabakalı örnekleme)

yöntemi kullanılmıştır (Yamane, 2001, ss. 323). 15-19 yaş aralığında olanların 131'inin Keçiören, 114'ünün Çankaya ve 56'sı Altındağ'da; 20-24 yaş aralığında olanların ise 163'ünün Çankaya, 128'inin Keçiören, 55'inin Altındağ'da; son olarak da 25-29 yaş grubunda yer alanların ise 146'sının Keçiören, 141'inin Çankaya ve 56'sı Altındağ'da ikamet etmektedir. Belirlenen bu ilçelere ve yaş gruplarına göre kartopu örnekleme yöntemi ile araştırma katılımcılarına ulaşılmıştır.

Mahalanobis Uzaklığı, çoklu regresyon modelinde kullanılan bağımsız değişkenler uzayındaki merkezden veya örneklem ortalamasından, tek bir veri noktasının uzaklığını ölçen bir istatistiktir. Çok değişkenli veri kümesindeki uç değerler her bir gözlem için Mahalanobis Uzaklığı'nın hesaplanması ile saptanabilir (Kıral ve Billor, 2001). Araştırma verilerine mahalanobis uzaklığının yanı sıra SPSS 24. Paket programında Casewise Diagnostics tablosuyla ile belirlenen 16 uç veri toplanan 1006 veriden çıkarılarak, analizlerin dışında bırakılmıştır. Dolayısıyla analizler kalan 990 katılımcıdan elde edilen veri seti ile gerçekleştirilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada, katılımcılara ilişkin sosyo-demografik faktörleri belirlemek için bir soru formu ve ailelerde nesiller arası dayanışma boyutlarına ilişkin soru ve ölçekler kullanılmıştır. Bu soru formları ve ölçekler şu şekilde sıralanabilir:

Ailelerde nesiller arası yapısal dayanışma; ailede yaşayan kişi sayısı, ebeveyn/büyük ebeveynle olan coğrafi uzaklık, ebeveynin/büyük ebeveynin genel sağlık durumu ve katılımcının genel sağlık durumu gibi sorularla ölçülmektedir (Bengtson, 1988; Netzer, 1994). Ailede yaşayan kişi sayısı ailenin genişliğini ifade etmektedir. Ailede yaşayan kişi sayısı ailenin genişliğini ifade etmektedir. Coğrafi uzaklık; (0) Aynı evde , (1) Aynı sokakta/Aynı semtte, (2) Aynı semtte vasıta ile ulaşılabilir, (3) Aynı şehirde vasıta ile ulaşılabilir, (4) Farklı şehir veya memlekette olmak üzere 0 ile 4 aralığında kodlanmıştır. Sonrasında bu ifadeler ters kodlanarak puanlanmıştır. Katılımlardan alınan puan yükseldikçe coğrafi uzaklık azalmaktadır. Ebeveynin/Büyük ebeveynin sağlık durumunu ve katılımcının sağlık durumunu belirlemek için; (0) Kötü ile (3) Mükemmel aralığında olmak üzere verilen cevaplar 0 ile 3 aralığında kodlanmıştır. Katılımcıların aldıkları puan yükseldikçe sağlık durumu iyileşmektedir.

Ailelerde nesiller arası ilişkisel dayanışmayı belirlemek amacıyla, katılımcıların ebeveynleri/büyük ebeveynleri ile görüşme sıklıklarının ele alındığı Mangen ve Miller'in (1988) kullandığı 4 soru kullanılmıştır. Bu sorulardan ilki, 'Ebeveyniniz/Büyük ebeveyniniz ile telefonla ne sıklıkta görüşüyorsunuz?' sorusudur. Diğer sorular ise katılımcıların ebe-

veynlerini/büyük ebeveynlerini, Ziyaret etme sıklıklarını, Aile toplantıları, özel günler (doğum, ölüm, yaş günü, mezuniyet vb.) ya da bayramlarda yapılan görüşme sıklıklarını, Katılımcı için önemli konularda yapılan görüşme sıklıklarını belirlemeye yöneliktir. Bu sorulara; (0) Günde en az bir kere ile 6) Yılda bir kere ya da daha az şeklinde verilen cevaplar 0 ile 6 aralığında kodlanmıştır. Bu kodlamalar daha sonra ters kodlanarak toplam puan hesaplanmıştır. Sorulan 4 sorudan 0-24 arasında bir puan elde edilmiştir. Alınan puanlar yükseldikçe ailelerdeki nesiller arası ilişkisel dayanışmanın da yükseldiği görülmektedir.

Ailelerde nesiller arası işlevsel dayanışmayı belirlemeye yönelik sorular Netzer'in (1994) Lee'den (1994) uyarladığı biçimiyle kullanılmıştır. Belirlenen her bir 6 faaliyet/konu ilişkin son 6 ayda katılımcının, ebeveyne/büyük ebeveyne yardım etme durumu ile katılımcının ebeveynden/büyük ebeveynden yardım alma durumu incelenmiştir. Belirlenen bu 6 faaliyetlerde/konularda; Bir karar için öneri, Finansal yardım (karşılıksız ya da borç olarak), Para dışındaki hediyeler, Ev işlerinde yardım (tamir, eşya taşıma, yemek yapma, temizlik yapma vb.), Ulaşım ile ilgili destek, Bebek ya da çocuk bakıcılığı yardımı yardım alma ve yardım verme durumları ayrı ayrı puanlanıp, analiz edilmiştir. Katılımcıların ebeveynlerinden/büyük ebeveynlerinden yardım aldıkları her faaliyette/konuda 'evet' diyenler 1 puan, 'hayır' diyenler 0 puan almıştır ve bu puanlar toplanmıştır. 6 faaliyetten/konudan 0-6 arasında bir puan elde edilmiştir. Alınan puanlar yükseldikçe ailelerdeki nesiller arası işlevsel dayanışma da yüksek olmaktadır. Yine aynı şekilde; katılımcıların ebeveynlerinden/büyük ebeveynlerinden yardım verdikleri her faaliyette/konuda 'evet' diyenler 1 puan, 'hayır' diyenler 0 puan almıştır ve bu puanlar toplanmıştır. 6 faaliyetten/konudan 0-6 arasında bir puan elde edilmiştir. Alınan puanlar yükseldikçe ailelerdeki nesiller arası işlevsel dayanışma da yüksek olmaktadır.

Ailelerde nesiller arası duygusal dayanışmayı incelemek için Mangen, Bengtson ve Landry (1988) tarafından geliştirilen ölçek kullanılmıştır. Ölçekte 5 soru yer almaktadır; bu sorulardan ilki, 'Hayatınızın bu aşamasında her şeyi göz önünde bulundurarak düşündüğünüzde Ebeveyniniz/Büyük ebeveyniniz ile olan ilişkinizi ne kadar yakın hissediyorsunuz?' dur. Bu soruya verilen yanıtlar; (1) Çok Yakın Hissetmiyorum ve (5) Çok Yakın Hissediyorum olmak üzere 1 ile 5 aralığında kodlanmıştır. Diğer 4 soru ise; 'Ebeveyniniz/Büyük ebeveyniniz ile olan iletişiminizi nasıl tanımlarsınız?', 'Ebeveyniniz/Büyük ebeveyniniz ile hayatınızın bu evresindeki ilişkilerinizi nasıl tanımlarsınız?', 'Ebeveyniniz/Büyük ebeveyninizi ne kadar iyi anladığınızı düşünüyorsunuz?', 'Ebeveyninizin/Büyük ebeveyninizin sizi ne kadar iyi anladığını düşünüyorsunuz?' sorularından oluşmaktadır. Bu sorulara verilen yanıtlar ise; (1) Hiç İyi Değil ile (5) Çok İyi olmak üzere 1 ile 5 aralığında kodlanmıştır. Yapılan faktör analizi sonucunda bu ölçekteki ilk ifade

çıkarılmıştır. Çıkarılan ilk soru dışındaki 4 soruya ilişkin cevaplardan alınan puanlar toplanarak 4 ile 20 arasında bir puan elde edilmiştir. Katılımcıların aldıkları puan yükseldikçe ailelerde nesiller arası duygusal dayanışmanın da yüksek olduğu belirlenmektedir. Parrott & Bengtson (1999) tarafından yapılan çalışmada 5 maddenin de faktör yükleri 0,80'in üzerinde çıkmıştır, ölçek tek boyutlu çıkmıştır ve Chronbach's alpha güvenirlik katsayısı of 0.80 bulunmuştur.42 1. madde çıkarılmadan önce 0,81 olan Chronbach's alpha güvenirlik katsayısı, 1. madde çıkarıldıktan sonra ölçeğin Chronbach's alpha güvenirlik katsayısı 0,88 olarak bulunmuştur.

Ailelerde nesiller arası uzlaşımsal dayanışmaya ilişkin soru, Bengtson ve Roberts'in (1991) kullandığı şekliyle kullanılmıştır; 'Ebeveyniniz/Büyük ebeveyniniz ile hayatla ilgili düşünce ve görüşleriniz genelde ne kadar benzerdir?' , Bu soruyu cevaplayan katılımcılar; (1) 'tamamen farklı' ve (6) 'tamamen benzer' ifadelerini 1 ile 6 arasında bir puanlamışlardır. Bu soruya verilen cevaplardan 1-6 arasında bir puan elde edilmiştir. Alınan puan yükseldikçe ailelerin uzlaşımsal dayanışmaları da yükselmektedir.

Ailelerde nesiller arası normatif dayanışmayı ölçmek için, Netzer (1994) tarafından daha önce yapılan çalışmalardan (Brody et al., 1984; Brody et al., 1983; Heller, 1976; Seelbach, 1977; Seelbach ve Sauer, 1977; Brackbill ve Kitch, 1991) yola çıkılarak geliştirilen ölçek kullanılmıştır. Ölçekte 9 ifade yer almaktadır, bu ifadeler şunlardır; 'Yaşlı bir kişinin karşılayamayacağı sağlık harcamasını, oğlu ya da kızı ödemek zorundadır.' gibi ifadelere verilen cevaplar ise; (1) Kesinlikle Katılıyorum ile (4) Kesinlikle Katılmıyorum olmak üzere 1 ile 4 aralığında kodlanmıştır. Katılımcılara istedikleri soruları cevaplamama özgürlüğü verilmiştir; bu nedenle, Netzer'in (1994) belirlediği puanlama sistemindeki gibi, cevaplanan soruların puanları toplanmış ve cevaplanan soru sayısına bölünmüş ve seçenek sayısı (4) ile çarpılmıştır. Bu 9 ifadeye verilen cevaplardan 4 ile 16 arasında bir puan aralığı ortaya çıkmıştır. Katılımcıların aldıkları puanlar yükseldikçe nesiller arası normatif dayanışma da yükselmektedir. Netzer (1994), tarafından yapılan çalışmada ise 9 maddenin de faktör yükleri 0,48'in üzerinde çıkmıştır, ölçek üç boyutludur ve Chronbach's alpha güvenirlik katsayısı of 0.68 bulunmuştur. Analizler sonucunda nesiller arası duygusal dayanışma ölçeği ve normatif dayanışma ölçeğinin geçerli ve güvenilir olduğu belirlenmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırma soru formuna ilişkin Hacettepe Üniversitesi Etik Kurul İzni 12 Ocak 2016 tarihinde alınmıştır. Araştırma verilerinin toplanmasında, Mayıs-Haziran 2016 tarihleri arasında Ankara ilinin Çankaya, Keçiören ve Altındağ ilçelerinde yaşayan gönüllü katılımcılarla yüz yüze anket toplama yöntemi kullanılmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi ve Analizi

Bireylerin sosyo-demografik özellikleri ile ailelerde nesiller arası dayanışmanın diğer boyutlarının (yapısal dayanışma, ilişkisel dayanışma, işlevsel dayanışma, uzlaşımsal dayanışma, duygusal dayanışma) ailelerde nesiller normatif dayanışma boyutunu anlamlı olarak etkileme durumlarını belirlemek amacıyla Çoklu Regresyon Analizi uygulanmıştır. Değişkenlerin neler olacağına karar verirken alanyazından yararlanılmıştır. Değişken düzeyi ikiden çok olan bağımsız değişkenler, kukla (dummy) değişkene dönüştürüldükten sonra analize dahil edilmelidir (Field, 2005). Bu kapsamda; ebeveyn/büyük ebeveyn ile olan coğrafi uzaklık, ebeveyn/büyük ebeveyn sağlık durumu, katılımcının sağlık durumu, yaşanılan sosyo-ekonomik düzey, katılımcının hakkında cevap verdiği ebeveyn, cinsiyet, medeni durum, ailenin aylık gelir durumu ve katılımcının aile tipi değişkenleri kukla değişkene dönüştürülerek iki düzeyli değişkenler haline getirilmiş ve çoklu regresyona ilişkin verilerin normal dağılım göstermesi, doğrusallık, uç değerlerin rehabilite edilmesi, varyansların eşitliği, bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı olmaması ve otokorelasyon varsayımlara dikkat edilmiş ve gerekli analizler yapılmıştır.

Bulgular ve Tartışma

Çalışmada katılımcıya ilişkin genel bilgiler verilmiştir (Tablo 1) ve sosyo-demografik faktörlerin (katılımcıların sosyo-ekonomik düzeyleri, hakkında cevap verdikleri ebeveynleri/büyük ebeveynleri, katılımcıların cinsiyeti, yaş, medeni, eğitim ve çalışma durumu, kız ve erkek kardeş sayıları, aile tipi, katılımcıların algıladıkları aile gelir durumu, katılımcıların ebeveynlerinin/büyük ebeveynlerinin yaş grupları, çalışma ve eğitim durumları) ve ailelerde nesiller arası dayanışmanın diğer boyutları olan ilişkisel, işlevsel (yardım verme, yardım alma), duygusal, uzlaşımsal ve yapısal dayanışmanın (ailedeki kişi sayısı, ebeveyn/büyük ebeveyn ile olan coğrafi uzaklık, ebeveyn/büyük ebeveyn sağlık ve katılımcının sağlık durumu) ailelerde nesiller arası normatif dayanışma üzerindeki etkilerinin ve bu etkilerin yönleri Çoklu Regresyon Analizi ile test edilmiştir (Tablo 2).

Katılımcılar İle İlgili Genel Bulgular

Araştırma kapsamına alınan katılımcıların yaş grupları incelendiğinde; 15-19 yaş arasındakilerin %30,4, 20-24 yaş arasındakilerin %34,9, 25-29 yaş arasındakilerin ise %34,6 oranında olduğu görülmektedir. Katılımcıların %60,4'ü kadın, %39,6'sı ise erkektir. Katılımcıların eğitim durumlarına bakıldığında, yarısından fazlasının (%64,6) üniversiteye devam ettiği ya da üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Katılımcıların algıladıkları gelir düzeyine bakıldığında, büyük çoğunluğunun algıladıkları gelir düzeyinin orta olduğu (%75,1) saptanmıştır. Tablo 1'de görüldüğü üzere araştırmaya katılanların %81,3'ü bekar iken, %18,7'si ise evlidir. Katılımcıların aile tipi incelendiğinde ise; büyük çoğunluğunu çocuklu ailelerin (%70) oluştururken; bunu %11,6 ile geniş aile tipine sahip olanlar izlemektedir (Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcılar ile İlgili Genel Bulgular

		Kişi Sayısı (N)	Yüzde (%)
Katılımcı Yaş Grupları	15-19	301	30,4
	20-24	346	34,9
	25-29	343	34,6
Katılımcının Cinsiyeti	Erkek	392	39,6
	Kadın	598	60,4
Katılımcının Eğitim Durumu	Ortaokul veya daha az	7	0,7
	Lise devam ediyor	160	16,2
	Lise	53	5,4
	Üniversite devam ediyor	443	44,7
	Üniversite	197	19,9
	Lisansüstü devam ediyor	53	5,4
	Lisansüstü	77	7,8
Katılımcının Algıladığı Gelir Durumu	Düşük	147	14,8
	Orta	743	75,1
	Yüksek	100	10,1
Katılımcının Medeni Durum	Bekar	805	81,3
	Evli	185	18,7
Katılımcının Aile tipi	Tek kişilik aile	37	3,7
	Çocuksuz aile	73	7,4
	Çocuklu aile	693	70,0
	Geniş Aile (3 kuşak)	115	11,6
	Tek ebeveynli çocuklu aile	72	7,3
Toplam		990	100

Ailelerde Nesiller Arası Normatif Dayanışma

Ailelerde nesiller arası normatif dayanışma puan ortalamasının ($11,94 \pm 1,91$) yüksek düzeylere yakın olduğu belirlenmiştir. Çalışmada, katılımcıların normatif dayanışmaya ilişkin aldıkları puanlar yükseldikçe nesiller arası normatif dayanışma da yükselmektedir. Normatif dayanışma aile üyeleri arasında davranışlar ve tavırları yönlendiren toplumsal kurallar ve beklentilerdeki ortak fikir birliğidir. Bu kültürel olarak tanımlanmış tavır ve davranışlar,

ailelerdeki farklılıklara rağmen toplumsal bir zorunluluk duygusu olarak aile üyelerinden beklenenlerdir (Rossi ve Rossi, 1990; Finley ve ark., 1988, ss. 78; Mangen ve Westbrook, 1988, ss. 205).

Çalışmada ailelerde nesiller arası normatif dayanışma üzerinde etkili olan faktörler araştırılmıştır. Çalışma hem diğer nesiller arası dayanışma boyutlarının hem de sosyo-demografik faktörlerin normatif dayanışma üzerindeki etkisi konusunda yapılmış ilk araştırma olması bakımından öneme sahiptir ve nesiller arası normatif dayanışmayı anlama yönünde önemli bilgiler sunmaktadır. Bu amaç ve önem doğrultusunda çalışmada belirlenen model test edilmiş ve ilişkisel, işlevsel (yardım verme, yardım alma), duygusal, uzlaşım sal ve yapısal dayanışmanın (ailedeki kişi sayısı, ebeveyn/büyük ebeveyn ile olan coğrafi uzaklık, ebeveyn/büyük ebeveyn sağlık durumu, katılımcının sağlık durumu) hangisi ya da hangilerinin ve hangi sosyo-demografik faktörlerin normatif dayanışmayı etkilediği belirlenmiştir.

Diğer nesiller arası dayanışma boyutları ile birlikte sosyo-demografik faktörlerin normatif dayanışma boyutu üzerindeki etkisini belirleyen toplam varyans %17 bulunmuştur. Araştırmada; nesiller arası normatif dayanışma ile uzlaşım sal dayanışma, yaş, ebeveyn/büyük ebeveyn yardım verme (işlevsel dayanışma), ebeveyn/büyük ebeveyn eğitim durumu lisans ve lisansüstü mezunu olma, kız kardeş sayısı, çalışma durumu çalışmıyor olma, ebeveyn/büyük ebeveyn eğitim durumu lise mezunu olma, cinsiyetin kadın olması ve erkek kardeş sayısı istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0,001$). Nesiller arası normatif dayanışmayı etkileyen en önemli faktör uzlaşım sal dayanışma ($\beta = 0,219$) olurken, diğer faktörler ise sırasıyla yaş ($\beta = -0,177$), ebeveyn/büyük ebeveyn yardım verme (işlevsel dayanışma) ($\beta = 0,140$), ebeveyn/büyük ebeveyn eğitim durumu lisans ve lisansüstü mezunu olma ($\beta = -0,135$), kız kardeş sayısı ($\beta = 0,122$), çalışma durumu çalışmıyor olma ($\beta = -0,117$), ebeveyn/büyük ebeveyn eğitim durumu lise mezunu olma ($\beta = -0,85$) ve cinsiyetin kadın olması ($\beta = 0,087$) ve erkek kardeş sayısı ($\beta = 0,085$) bulunmuştur ($p < 0,05$). Alanyazında ailelerde normatif dayanışma puanlarının işlevsel dayanışmayla yani torunlar/çocuklar ve ebeveynler/büyük ebeveynler arasında karşılıklı yardımlaşma ile ve uzlaşım sal dayanışma ile istatistiksel olarak anlamlı ve etki içinde olması yönündedir (Bengtson ve Roberts, 1991, ss. 869; Netzer 1994, Lee 1994, ss. 564).

Buna göre, diğer nesiller arası dayanışma boyutları, katılımcının yaşı, eğitim durumunun lisans ve lisansüstü olması, ebeveyn/büyük ebeveyn eğitim durumunun lise olması ve katılımcının çalışmıyor olması istatistiksel olarak normatif dayanışma ile anlamlı ve ters bir etkileşim içindedir. Katılımcının yaşının küçüldükçe normlara olan bağımlılığının düşük olması ve eğitim durumunun yüksek olması ile birlikte de toplumsal normlara bağlılık düzeyinin düşmesi beklenen bir durum olarak belirtilebilir.

Normatif dayanışma, kız ve erkek kardeş sayısı ile ise olumlu bir etkileşim içindedir; bunun sebebi ailedeki birey sayısının artmasıyla, aileye olan bağlılığın ve sahiplenme güdüsünün yoğunlaştığı böylece normatif dayanışmaya ilişkin tutum ve davranışların da olumlu yönde etkilendiği söylenebilir. Aynı şekilde katılımcının kadın olması da normatif dayanışmayı etkileyen faktörlerden birisidir bu durum alanyazında da kabul gördüğü üzere kadınların

ailelerine çok daha bağılı oldukları görüşüyle açıklanabilir (Seelbach, 1977 ss. 425, 1978, ss. 348; Seelbach ve Sauer, 1977, ss. 494; Blieszner ve Mancini, 1987, ss. 179).

Bu çalışmada gençlerin normatif dayanışmaları yaşlı ebeveynlerine/büyük ebeveynlerine işlevsel dayanışmanın yardım verme kısmı ile etkileşim içinde ve anlamlı çıkarken, Netzer'in (1994) yaşlı ebeveynlerle yaptıkları çalışmada normatif dayanışma ile işlevsel dayanışmanın yardım alma kısmı etkileşim içinde ve istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Bu bağlamda ailelerde normatif dayanışması yüksek olanların yaşlı ebeveynlere bakım verme ve onlara maddi-manevi anlamda destek verilmesi konusunda hem fikir oldukları söylenebilir.

Bengtson ve Roberts (1991) uzlaşimsal dayanışmayı aile üyelerinin değerler, tutumlar ve inançlar konusundaki fikir ve tutum birliği olarak tanımlarken, çalışmada beklendiği üzere normatif dayanışma ve uzlaşimsal dayanışma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki ve etkileşim bulunmuştur. Demirbilek (2001) normlar ve değerler arasındaki ilişkiyi; bireyin, sosyalleşebilmesi ve toplumun bir üyesi haline gelebilmesi için norm ve değerlerini çevresindeki bireylere göre şekillendirdiği ve buna uyum sağlamadığı yönünde ifade eder (s. 12). Bu bağlamda toplumun en temel yapısı olan ailede meydana gelen dayanışma unsurlarından normatif dayanışma ile uzlaşimsal dayanışmanın aslında iç içe ve birbirini kapsayan kavramlar olduğunu söylemek mümkündür ve bu iki toplumsal ögenin etkileşim içinde olması çalışmada beklenen bir sonuç olarak karşımıza çıkmıştır.

Çalışmada; İlişkisel Dayanışma, Ebeveyn/Büyük Ebeveyn Den Yardım Alma (İşlevsel Dayanışma), Duygusal Dayanışma, Ebeveyn/Büyük Ebeveyn ile Olan Coğrafi Uzaklık, Ebeveyn/Büyük Ebeveyn Sağlık Durumu, Katılımcının Sağlık Durumu faktörlerinin ise Nesiller Arası Normatif Dayanışma üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamıştır ($p>0,05$). Normatif dayanışmaya ilişkin tutum ve davranışları bireyin ailesinde ve toplumda birey olma ve sosyalleşme çabaları içinde yıllarca süren bir süreçtir, dolayısıyla bir çok değişkenle yüksek etkileşim içinde olması beklenemeyebilir, nitekim alanyazında bazı çalışmalarda etkileşim içinde ve istatistiksel olarak anlamlı çıkarken, bazı çalışmalarda yapısal dayanışmanın Ebeveyn/Büyük Ebeveyn ve Katılımcının Sağlık Durumu faktörlerinin istatistiksel olarak anlamlı çıktığı ve etkileşim içinde olduğu görülmüştür (Crimmins ve Ingegneri, 1990, ss. 31; Lee ve ark., 1994b, ss. 108; Seelbach, 1978, ss. 349). Bazı çalışmalarda ise sağlık durumu faktörü istatistiksel olarak anlamsız ancak coğrafi uzaklık normatif dayanışma ile istatistiksel olarak anlamlı ve etkileşim içinde çıkabilmektedir (Netzer, 1994).

Aile yapısına ilişkin toplumda kabul görmüş normatif yapının birçok sosyo-demografik değişkene göre farklılaşmadığı izlenimi oluşmaktadır. Kağıtçıbaşı (2008) ise bu konuda ki yaklaşımında; orta sosyo-ekonomik düzeyde bulunan ailelerin toplumsal normlara en çok uyanlar olduklarını, toplumsal normlara uymama davranışının en fazla alt düzey sosyo ekonomik düzeye sahip olan kesimlerde görüldüğü ve üst sosyo-ekonomik düzeyde bulunan kesimlerde ise toplumsal normlara uymama davranışlarının daha da serbestleştiğini belirtmiştir.

Tablo 2. Ailelerde Nesiller Arası Normatif Dayanışma İle Diğer Nesiller Arası Dayanışma Boyutları ve Sosyo-Demografik Faktörler Arasındaki Regresyon Analizi Bulguları

	B	Std. Hata	β	t	p
Sabit	10,684	,985		10,852	,000**
İlişkisel Dayanışma	,022	,012	,061	1,755	,080
İşlevsel Dayanışma					
Yardım Verme	,170	,048	,140	3,550	,000**
Yardım Alma	-,022	,046	-,019	-,484	,628
Duygusal Dayanışma	,014	,021	,025	,698	,486
Uzlaşım Dayanışma	,335	,055	,219	6,129	,000**
Yapısal Dayanışma					
Ailedeki Kişi Sayısı	,032	,044	,028	,743	,458
Ebeveyn/Büyük Ebeveyn ile Olan Coğrafi Uzaklık					
Aynı Evde Yaşama	,075	,165	,019	,456	,648
Aynı Sokakta/					
Aynı Semtte Yaşama	,161	,204	,027	,792	,429
Aynı Semtte Vasıta ile Ulaşılabilir	,066	,477	,004	,139	,890
Aynı Şehirde Vasıta ile Ulaşılabilir	,124	,219	,019	,567	,571
Farklı Şehir veya Memlekette Yaşama (Referans)					
Ebeveyn/Büyük Ebeveyn Sağlık Durumu					
Kötü	,010	,347	,001	,028	,977
İyi	-,131	,134	-,034	-,974	,330
Mükemmel	-,214	,276	-,028	-,776	,438
Orta (Referans)					
Katılımcının Sağlık Durumu					
Kötü	-1,024	,573	-,056	-1,789	,074
Orta	-,208	,233	-,038	-,892	,372
İyi	,006	,177	,001	,032	,975
Mükemmel (Referans)					
Sosyo-Ekonomik Düzey					
OSED	-,084	,146	-,022	-,574	,566
DSED	,002	,197	,000	,010	,992
YSED (Referans)					
Katılımcının Hakkında Cevap Verdiği Ebeveyn					
Baba	,065	,146	,016	,446	,656
Büyükanne	,123	,294	,016	,419	,675
Büyükbaba	,112	,328	,012	,340	,734
Anne (Referans)					

	B	Std. Hata	β	t	p
Cinsiyet					
Kadın	,341	,124	,087	2,742	,006*
Erkek (Referans)					
Yaş	-0,074	,031	-,177	-2,398	,017*
Medeni Durum					
Bekar	,055	,225	,011	,246	,806
Evli (Referans)					
Katılımcının Eğitim Durumu					
Lise ve Alt Düzey Mezunları	,073	,287	,009	,254	,800
Liseye Devam Edenler	-,030	,233	-,006	-,126	,899
Üniversite Mezunları	,164	,230	,034	,713	,476
Lisansüstü Devam Edenler/Mezunlar	-,005	,263	-,001	-,018	,986
Üniversiteye Devam Edenler (Referans)					
Katılımcının Kız Kardeş Sayısı	,208	,057	,122	3,634	,000**
Katılımcının Erkek Kardeş Sayısı	,188	,071	,085	2,647	,008*
Katılımcının Çalışma Durumu					
Yarım Gün	-,207	,272	-,026	-,763	,446
Çalışmıyor	-,467	,195	-,117	-2,389	,017*
Tam gün (Referans)					
Aile Tipi					
Tek kişilik aile	-,041	,318	-,004	-,130	,897
Çocuksuz Çekirdek aile	-,121	,255	-,016	-,473	,636
Geniş aile	,149	,194	,025	,769	,442
Tek Ebeveynli aile	,023	,233	,003	,098	,922
Çocuklu Aile (Referans)					
Algılanan Aile Gelir Durumu					
Düşük	,018	,184	,003	,100	,921
Yüksek	,061	,212	,009	,288	,774
Orta (Referans)					
Ebeveyn/Büyük Ebeveyn Yaş	,004	,008	,023	,484	,628
Ebeveyn/Büyük Ebeveyn Eğitim Durumu					
İlkokul ve altı	,038	,185	,009	,204	,838
Lise	-,367	,181	-,085	-2,024	,043*
Lisans ve üstü	-,590	,195	-,135	-3,020	,003*
Ortaokul (Referans)					
Ebeveyn/Büyük Ebeveyn Çalışma Durumu					
Yarım Gün	,390	,294	,042	1,323	,186
Emekli	,097	,170	,023	,570	,569
Çalışmıyor	-,053	,174	-,013	-,307	,759
R = 0,411 R² = 0,17 Durbin Watson: 2,027 *p <0,05 **p =0,000 F= 4,156					

Sonuç ve Öneriler

Araştırmada; nesiller arası normatif dayanışma ile uzlaşımsal dayanışma, yaş, ebeveyn/büyük ebeveyn yardım verme (işlevsel dayanışma), ebeveyn/büyük ebeveyn eğitim durumu lisans ve lisansüstü mezunu olma, kız kardeş sayısı, çalışma durumu çalışmıyor olma, ebeveyn/büyük ebeveyn eğitim durumu lise mezunu olma, cinsiyetin kadın olması ve erkek kardeş sayısı istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Nesiller arası normatif dayanışmayı etkileyen en önemli faktör uzlaşımsal dayanışma olurken, diğer faktörler ise sırasıyla, ebeveyn/büyük ebeveyn yardım verme (işlevsel dayanışma), ebeveyn/büyük ebeveyn eğitim durumu lisans ve lisansüstü mezunu olma, kız kardeş sayısı, çalışma durumu çalışmıyor olma, ebeveyn/büyük ebeveyn eğitim durumu lise mezunu olma ve cinsiyetin kadın olması ve erkek kardeş sayısı bulunmuştur.

Çalışmada normatif dayanışmayı etkileyen faktörlerden en önemlisi uzlaşımsal dayanışmadır. Normatif dayanışmanın güçlendirilmesi için nesillerin belirli değerler, tutumlar ve inançlar konusunda uyumlarını ifade eden uzlaşımsal dayanışmanın da geliştirilmesi gerekmektedir. Kuşkusuz bu nesilleri bir araya getirecek, nesiller arasındaki paylaşımları artıracak ve nesiller arasında yaşanan ve yaşanabilecek sorun ve çatışmaların çözümüne ilişkin oluşturulacak eğitim programları ve uygulamaları, akademik çalışmalar, projeler ve proje destekleri ile sağlanacaktır. Normatif ve uzlaşımsal dayanışmada kültür, anahtar bir değişkendir. Nesiller arası dayanışmanın batılı olmayan toplumlarda kültürel bir duruş olarak sürdürülüp sürdürülmeyeceği henüz yanıtlanmamış bir soru olarak karşımıza çıkmakla birlikte ülkemizde nesiller birbirinden hala maddi ve manevi destek beklentileri içindedir. Bu doğrultuda büyük ebeveynlerin/ebeveynlerin ve çocukların/torunların rolleri üzerine düşünülmeli ve bu rollerin teknolojik, fiziki, ekonomik, sosyolojik vb. değişen koşullar ve kültürel yapılar da dikkate alınarak yeniden oluşturulması yönünde araştırmalar yapılmalıdır.

Bu araştırmalar ışığında yapılacak proje ve çalışmalar sivil ve devlet kurumları tarafından süregelen bir biçimde desteklenmeli, dünya ve ülkeler düzeyinde nesiller arası ilişkileri araştırmaya yönelik fonlar ayrılmalı, bu konuda çalışan kurum ve kuruluşların sayısı artırılmalıdır. Toplumda süregelen ve sistemli bir biçimde bireylere nesiller arası dayanışma konusunda farkındalık sağlanması ile nesiller arası bağlar kuvvetlendirilecektir. Ortak değerler, inançlar, tutumlar ve kültürel yapıda sağlanacak birliktelik ile uzun vadede normatif dayanışmanın sürdürülmesi ve güçlendirilmesi mümkün olacaktır.

Araştırmanın sonuçlarına göre nesiller arası normatif dayanışmayı etkileyen bir başka faktör ise işlevsel dayanışma yani fiziksel, finansal ve duygusal kaynakların paylaşımıdır. Çalışmada çocukların/torunların ebeveynlerine/büyük ebeveynlerine yardımda bulunmasının normatif dayanışmayı doğrudan etkilediği bulunmuştur. Bu sonuçtan da yola çıkarak özellikle gençlerin yaşlılara destek vermesi konusunda yapılacak farkındalık projeleri normatif dayanışmanın çok önemli bir boyutu olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim kültürel

özelliklerin ve değerlerin nesilden nesile aktarılmasında yaşlıların önemi dünyada kabul görmüş bir durumdur. Nesillerin ortak değerler kazanmalarını sağlayacak ve aralarındaki empati yetisini geliştirecek fikirler ortaya çıkarılması için bütün paydaşlara büyük sorumluluk düşmektedir.

Çalışmada yaş ve ebeveyn/büyük ebeveynin eğitim durumları ise normatif dayanışmayı etkileyen diğer faktörlerdir, bu doğrultuda bütün yaş gruplarında verilecek eğitimler ile hayat boyu öğrenme yoluyla nesiller arası ilişkilerin artırılması ve sürdürülmesi yönünde kurs programları oluşturulmalı ve yaygınlaştırılmalıdır. Bunun yanı sıra nesiller arası etkileşimi arttırmak için çeşitli yaş gruplarında entegrasyona yönelik uygulamalı eğitimler, rekreasyon faaliyetleri, okul organizasyonları ve projeler oluşturulmalı ve uygulanmalıdır. Çalışma sonuçlarına göre normatif dayanışmayı gençlerin kardeş sayısı ve cinsiyetinin kadın olması faktörlerinin etkilediği bulunmuştur. Bundan yola çıkarak nesiller arası dayanışmaya ilişkin bütün bu eğitim, kurs ve faaliyetleri toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında gerçekleştirmek gerekmektedir, böylelikle kadın ve erkeklerin arasındaki normatif dayanışmaya ilişkin tutum farklılığı olumlu anlamda ortadan kaldırılacaktır.

Bütün bu öneriler doğrultusunda nesiller arası dayanışmanın geliştirilmesi bütün nesillerin dolayısıyla da ailelerin yaşam kalitelerinin yükseltilmesini ve aile birliğinin kuvvetlendirilmesini sağlayacaktır, bu yaklaşım ve politikalar toplumun refahına katkı sağlanması yönünde çok büyük önem arz etmektedir.

Dünyada ve ülkemizde beklenen yaşam süresinin giderek artmasına bağlı olarak yaşlı sayısının artmasıyla birlikte ebeveyn/büyük ebeveyn sayısı artmaya devam ederken devlet ve özel sektör grupları aile birliğini güçlendirici ve destekleyici, nesiller arası dayanışmayı arttırmaya yönelik yeterli ve erişilebilir destek sağlamazsa aileye ilişkin üzerinde çalışılması gereken endişelerin de artması muhtemeldir (Mancini & Simon, 1984) ve bu endişelerin giderilmesi ise çok önemlidir, çünkü nesiller arası ilişkilerin toplumun refahı üzerinde önemli bir etkisi vardır ve nesiller arası dayanışmaya ilişkin gelişmeler günümüzde ve gelecekte hızla sürmektedir (Lee, 1987). Bu doğrultuda nesiller arası dayanışmayı etkileyen birçok gelişmeyle ve ailede meydana gelen sosyal ve psikolojik değişimlerle; aileye ilişkin politika oluşturanlar, yaşlı, çocuk ve gençlere yönelik hizmet veren kurum ve kuruluşlar ile eğitimciler, aile ve tüketici ekonomistleri, sosyologlar, sosyal çalışmacılar vb. meslek gruplarının yakından ilgilenmeleri gerekliliği ortaya çıkmıştır. Nesiller arası dayanışmaya ilişkin yakın zamanda odaklanılması gereken konular ve endişeler; sosyal ve psikolojik destek, bakım, tıbbi destek ve sağlık yardımı, evde sağlık ve sosyal bakımı, konutta yaşayan yaşlıların ve ailelerin fiziksel, ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanması, kurum bakımındaki yaşlı ortamlarının geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve aileler için bakıma ilişkin izin politikaları vb. olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çalışma Ankara'da yaşayan gençlerle sınırlı kaldığından, ailelerdeki bütün nesiller üzerinde ve farklı bölgelerde tekrarlanmalıdır.

Copyright © 2017 Republic of Turkey Ministry of Youth and Sports
<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>
 Journal of Youth Researches • April 2017 • 5(1) • 53-62

ISSN 2147-8473
 Received | 28 February 2017
 Accepted | 10 April 2017

Intergenerational Normative Solidarity in Turkish Families: A Research on the Youth*

Oya Hazer**

M. Serhat Öztürk***

Abstract

A sample of 1006 young people age between 15-29 from the socio-economic levels participated in the study, and their intergenerational solidarity were determined by the theory Bengtson's Intergenerational solidarity. This study aims to determine intergenerational normative solidarity in families, and examine the relationship between their scores on normative solidarity, and the other dimensions of intergenerational solidarity (Affectual solidarity, Associational solidarity, Consensual solidarity, Functional solidarity, Structural solidarity) and socio-demographic factors. In the research, Intergenerational Normative Solidarity and Consensual Solidarity, Age, Supporting Parent/Grandparent (Functional Solidarity), parent/grandparent education status being undergraduate and postgraduate, number of sisters, employment status being not-employed, parent/grandparent education status being high school graduate, gender being female and number of brothers were found statistically significant. While the most important factor affecting Intergenerational Normative Solidarity is Consensual Solidarity ($\beta=0,219$), other factors were found to be, respectively, Age, Supporting Parent/Grandparent (Functional Solidarity), parent/grandparent education status being undergraduate and postgraduate, number of sisters, employment status being not-employed, parent/grandparent education status being high school graduate and gender being female and number of brothers.

Keywords: Family, Intergenerational Relations, Intergenerational Solidarity, Intergenerational Normative Solidarity

* This study is a part of the PhD dissertation "A Research on the Intergenerational Normative Solidarity in Families" supported by the Scientific Projects Coordination Unit of Hacettepe University.

** Prof. Dr., Hacettepe University, Family and Consumer Sciences, ohazer@hacettepe.edu.tr

*** Dr., Hacettepe University, Family and Consumer Sciences, sozturk@hacettepe.edu.tr

Introduction

Recently, various studies on the subject of family have shown that families are more likely to focus on the importance of intergenerational solidarity (Glazer, 1990, Abel, 1991, Stoller, 1983, Sussman, 1991, Netzer, 1994, Bengtson, 2001, Hazer, 2011, 2012; Baran and Çoban, 2012; Kalaycioğlu, 2012).

While some studies determine that commitment, closeness and positive attitude of youth to parent/grandparent have an important effect on the welfare of youth, again the closeness and commitment towards parent/grandparent are an important factor in reducing the disagreements between young and elder generations (Attar-Schwartz et al., 2009; Ruiz and Silverstein, 2007; Werner and Smith, 1982).

One of the most comprehensive models for describing intergenerational solidarity is the generational solidarity model, developed by Bengtson and Roberts (1991), which addressed six dimensions, use structural, emotional, relational, conventional, functional and normative solidarity. In this model, normative solidarity is defined as the degree of commitment to family responsibilities and the fulfillment of obligations, the importance given to family and generational roles, and the degree of commitment to responsibilities as children (Bengtson and Roberts, 1991).

Intergenerational Normative Solidarity in Families

The norms in the family are social rules or anticipations that guide behavior and attitudes among family members. These culturally defined attitudes and behaviors are revealed by the sense of necessity to remove the differences between individuals in society (Finley et al., 1988; Mangel and Westbrook, 1988; Rossi and Rossi, 1990).

There are different views on intergenerational normative solidarity, and in general there is no common approach to this area (Altonji, Hayashi, and Koltiff, 1995).

In terms of intergenerational family solidarity, Mangel and Westbrook (1988) conceptualize normative solidarity based on two components: (1) responsibilities and obligations for children, and (2) degree of intergenerational consensus on the expectations and obligations of children.

Normative solidarity is also based on early childhood experiences, such as functional and relational solidarity (Rossi and Rossi, 1990). The children who are exposed to family responsibilities and normative constraints adopt their behaviors afterwards and those behaviors shaped by these obligations over time cause these normative solidarity attitudes to continue to the present time (Rossi and Rossi, 1990). In addition, these normative solidarity attitudes affect the unity, support between individuals and sharing and exchange of resources (Bengtson and Roberts, 1991; Roberts and Bengtson, 1990; Rossi and Rossi, 1990).

In intergenerational normative solidarity, in the relations between parents and children, transfers are about social expectations rather than personal interests. These attitudes and behaviors about parents show that family parents are not only seen as sacrifices in the sense that children act for the benefit of their parents but at the same time they also acknowledge that they are parts of a demanding relationship in the society (Ha, Carr, Utz, and Nesse 2006).

Other intergenerational solidarity dimensions in families seem to be associated with normative solidarity and many other factors (Bengtson and Roberts, 1991; Roberts and Bengtson, 1990; Rossi and Rossi, 1990; Netzer, 1994; Ha et al., 2006). In this respect, this research examines the relationship between the factors that affect intergenerational normative solidarity in family and the dimensions of other intergenerational solidarity.

Method

Population and Sample

In the study, 1006 youths in different age groups (15-29 years) were asked questions about intergenerational solidarity and participants answered these questions taking into account one of their mother, father, grandmother or grandfather. The universe of the research comprises of the individuals who reside in Ankara and whose socio-economic levels differs. The 16 selected extreme data were removed from 1006 data and excluded from the analysis. with the mahalanobis method. Therefore, the analyzes were performed with the data set obtained from the remaining 990 participants.

Data Collection Tool

In the study, a question form to determine the socio-demographic factors regarding participants and questions and scales regarding the dimensions of intergenerational solidarity in the families were used. These question forms and scales can be ordered as follows:

Intergenerational structural solidarity in families is measured by questions such as the number of people living in the family, the geographical distance to the parent/grandparent, the general health status of the parent/grandparent, and the general health status of the participant (Bengtson, 1988; Netzer, 1994).

Four questions were used by Mangen and Miller (1988) to discuss the frequency of interviews with parents/grandparents of participants in order to determine intergenerational solidarity in the families.

The questions to determine the intergenerational functional solidarity in the family were used in the way that Netzer (1994) adopted from Lee (1994). In the last 6 months for each of the 6 identified activities/subjects, the situation of the participant helping the parent/grandparent and the participant getting help from the parent/grandparent were examined.

The scale developed by Mangen, Bengtson and Landry (1988) was used to examine the intergenerational emotional solidarity in the families.

The question of intergenerational conventional solidarity in families was used as used by Bengtson and Roberts (1991).

In order to measure the intergenerational normative solidarity in the family, the scale developed by Netzer (1994) from the previous studies was used. (Brody et al., 1984; Brody et al., 1983, Heller, 1976, Seelbach, 1977, Seelbach and Sauer, 1977, Brackbill and Kitch, 1991)

Evaluation and Analysis of Data

Multiple Regression Analysis was applied to determine whether the socio-demographic characteristics of the individuals and the other dimensions of the intergenerational solidarity in the families (structural solidarity, relational solidarity, functional solidarity, conventional solidarity, emotional solidarity) were significantly predictive of the intergenerational normative solidarity dimension in the families.

Findings and Discussion

In the study, general information regarding the participation was given (Table 1) and the effect of socio-demographic factors (socio-economic levels of participants, parent/grandparents they responded about, gender of participants, age, marital status, education and employment status, number of siblings, family type, family income perceived by the participants, age groups, employment and education status of participants' parents/grandparents) and relational, functional (provide support, get support), emotional, conventional and structural solidarity (the number of people in the family, geographic distance from parent/grandparent, health status of parent/grandparent and the participant) on intergenerational normative solidarity in the families and the directions of these effects were tested by Multiple Regression Analysis (Table 2).

General Findings Regarding Participants

When the age groups of participants included in the study are examined; 30.4% among the 15-19 age group, 34.9% among the 20-24 age group, and 34.6% among the 25-29 age group. 60.4% of participants were female, 39.6% were male. Regarding the educational status of the participants, it is seen that more than half (64.6%) of the participants continue to university or graduated from university. When the level of income perceived by the participants was examined, it was determined that the income level perceived by the majority was medium (75.1%). As shown in Table 1, 81.3% of the participants were single, while 18.7% were married. When the family type of the participants is examined; while the majority (70%) consisted of families with children; they were followed by those with large family type with 11.6% (Table 1).

Intergenerational Normative Solidarity in the Families

It was determined that the average score of intergenerational normative solidarity in the families (11.94 ± 1.91) was close to high levels. In the study, the intergenerational normative solidarity increases as the scores obtained by participants on normative solidarity increase. Normative solidarity is the common consensus on social rules and expectations that direct behavior and attitudes among family members. These culturally defined attitudes and behaviors are expected of family members as a sense of social necessity despite differences in the family (Rossi and Rossi 1990; Finley et al 1988, Mangen and Westbrook 1988).

The factors influencing intergenerational normative solidarity were examined in the study. The study has important implications for understanding intergenerational normative solidarity as it is the first research on the effects of intergenerational solidarity dimensions and socio-demographic factors on normative solidarity. The model determined in this study for the purpose and the importance was tested and the relationship between the relational, functional (provide support, get support), emotional, conventional and structural solidarity (the number of people in the family, the geographical distance from the parent/grandparent, health status of parent/grandparent health status of participant) and the socio-demographic factors influencing normative solidarity were determined.

The total variance determining the effect of socio-demographic factors as well as the intergenerational solidarity dimensions on normative solidarity dimension was found to be 17%. In the research, Intergenerational Normative Solidarity and Conventional Solidarity, Age, Supporting Parent/Grandparent (Functional Solidarity), parent/grandparent education status being undergraduate and postgraduate, number of sisters, employment status-being not-employed, parent/grandparent education status-being high school graduate, gender being female and number of brothers were found statistically significant ($p < 0.001$). While the most important factor affecting Intergenerational Normative Solidarity is Conventional Solidarity ($\beta = 0,219$), other factors were found to be, respectively, Age ($\beta = -0,177$), Supporting Parent/Grandparent (Functional Solidarity) ($\beta = 0,140$), parent/grandparent education status-being undergraduate and postgraduate ($\beta = -0,135$), number of sisters ($\beta = 0,122$), employment status-being not-employed ($\beta = -0,117$), parent/grandparent education status-being high school graduate ($\beta = -0,85$) and gender being female ($\beta = 0,087$) and number of brothers ($\beta = 0,085$) ($p < 0,05$). In the literature, the scores for normative solidarity families are statistically significant and influential with functional solidarity, that is, mutual support and conventional solidarity between grandchildren/children and parents/grandparents (Bengtson and Roberts, 1991, Netzer 1994, Lee 1994).

According to this, other intergenerational solidarity dimensions, the age of the participant, the educational status being undergraduate and postgraduate, the parent/grandparent education status-being high school graduate and the participant being unemployed are statistically significant and inversely related to normative solidarity. It is expected that as the age of the participant decreases, the dependency to norms becomes low and as the educational level increases and the level of commitment to social norms decreases.

Normative solidarity positively interacts with the number of sisters and the number of brothers. It can be expected that the reason for this is that as the number of individuals in the family increase, commitment to family increases and normative solidarity attitude and behaviors regarding family is in a positive interaction through motivation of ownership. Likewise, the fact that the participant is female is one of the factors affecting normative solidarity, which can be explained by the accepted opinion in the literature that women are much more attached to their families (Seelbach, 1977, 1978; Seelbach and Sauer, 1977; Blieszner and Mancini, 1987).

In this study, normative solidarity of young people was interacting and significant with supporting the elderly parents/grandparents and meaningful, whereas in Netzer's (1994) study with elder parents, getting support part of normative solidarity and functional solidarity were interacting and statistically significant. In this context, it can be argued that those who have higher normative solidarity in their families are interested in giving support to elderly parents and giving them material-spiritual support.

Bengtson and Roberts (1991) defined conventional solidarity as consensus and attitude unity of family members regarding values, attitudes and beliefs, while a statistically significant interaction and relationship between normative and conventional solidarity was found in the study, as expected. Demirbilek (2001) expresses the relation between norms and values as the individual should be able to socialize and shape her/his norms and values according to the individuals around her/him in order to become a member of society. In this context, it is possible to state that normative solidarity and conventional solidarity are essentially intertwined and interrelated concepts from the elements of solidarity which are the most basic structure of the society and it is anticipated as an expected result in the study that these two social elements are in interaction.

In the study; use no significant effect of Relational Solidarity, Getting Support from Parent/Grandparent (Functional Solidarity), Emotional Solidarity, Geographical Distance with Parent/Grandparent, Health Status of Parent/Grandparent, Health Status of Participant factors on Intergenerational Normative Solidarity ($p > 0,05$). Attitudes and behaviors on normative solidarity is a process spread to years in the effort of individual to become an individual and socialize, therefore it may not be expected to be in high interaction with many variables, however, while it is seen as interacting and statistically significant in some studies in the literature, it was seen that Health Status Parent/Grandparent and Participant factors of structural solidarity was statistically significant and interacting (Crimmins and Ingegneri, 1990; Lee et al., 1994b; Seelbach, 1978). In some studies, the health status is statistically insignificant factor but the geographical distance is statistically significant and interacts with normative solidarity (Netzer 1994).

There is an impression that the socially accepted normative structure of family does not differ according to many socio-demographic variables. Kağıtçıbaşı (2008), on the other hand, argues that families who are in the middle socio-economic level are the ones that best conform to the social norms, that the behavior of not conforming to the social norms

is seen in the sectors with the lowest socio-economic levels and in sectors in upper socio-economic levels, the behavior of not conforming to the social norms is more liberalized.

Conclusion and Suggestions

In the research, Intergenerational Normative Solidarity and Conventional Solidarity, Age, Supporting Parent/Grandparent (Functional Solidarity), parent/grandparent education status-being undergraduate and postgraduate, number of sisters, employment status-being not-employed, parent/grandparent education status-being high school graduate, gender being female and the number of brothers were found statistically significant. While the most important factor affecting Intergenerational Normative Solidarity is Conventional Solidarity ($\beta=0,219$), other factors were found to be, respectively, Age, Supporting Parent/Grandparent (Functional Solidarity), parent/grandparent education status-being undergraduate and postgraduate, number of sisters, employment status-being not-employed, parent/grandparent education status-being high school graduate and gender-being female and number of brothers.

In the light of the results obtained from the research, important tasks fall into policy makers, educators, researchers, municipalities and non-governmental organizations to increase the intergenerational solidarity in families. Programs and projects should be developed and implemented on a regional and social basis with the joint efforts of all these shareholders in the direction of reinforcing and maintaining the intergenerational solidarity. Projects and studies that will bring together the generations, increase the sharing among the generations, and solve the problems and conflicts that can be experienced between generations should be sustained by various civil and official institutions. Thus, the awareness of intergenerational will be ensured, and intergenerational solidarity will be improved with all dimensions. The development of intergenerational solidarity will ensure that the quality of life of all generations, thus the quality of the life of the family, is increased and the family unity is strengthened. This approach and policies are of great importance in contributing to the prosperity of the society.

Kaynakça/References

- Abel, E.K. (1991). *Who Cares for the Elderly: Public Policy ve the Experiences of Adult Daughters*. Philadelphia: Temple University Press.
- Altonji, J. G., Fumio Hayashi, ve Laurence Kotlikoff. (1995). Is the extended family altruistically linked? Direct Evidence using micro data. *American Economic Review* 82(5): 1177-1198.
- Attar-Schwartz, S., Tan, J. P. ve Buchanan, A. (2009). *Adolescents' perspectives on relationships with grandparents: The contribution of adolescent, grandparent, and parent-grandparent relationship variables*. *Children and Youth Services Review*, 31, 1057-1066.

- Baran, A. G., A. ve Çoban, S. (2012). *Kuramsal Açıldan Kuşaklararası Dayanışma: Yaşlı-Genç İlişkileri*, Kuşaklararası Dayanışma ve Aktif Yaşlanma Sempozyum Bildirileri, syf. 189, Grafer Tasarım Baskı Am-balaj, Ankara.
- Bengtson, V. ve Robert Roberts. (1991). *Intergenerational solidarity in aging families: an example of formal theory construction*. Journal of Marriage and the Family, 53: 856-870.
- Bengtson, V., Roseann Giarrusso, J. Beth Mabry, ve Merrill Silverstein. (2002). *Solidarity, Conflict, and Ambivalence: Complementary or Competing Perspectives on Intergenerational Relationships?* Journal of Marriage and the Family, 64: 568-576.
- Bengtson, V. (2001). *Beyond the Nuclear Family: The Increasing Importance of Multigenerational Bonds*. Journal of Marriage and Family, 63(1):1-17.
- Bengtson, V. L., S. Mangen, D. J. (1988). *Family intergenerational solidarity revisited: Suggestions for future management*. In D.J. Mangen, V.L. Bengtson ve P.H. Landry, Jr. (Eds.), Measurement of Intergen-erational Relations, syf. 222-238. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Bengtson, V.L., ve Mangen, D.J. (1988). *Generations, families, and interactions: An overview of the re-search program*. In D.J. Mangen, V.L. Bengtson, & P.H. Landry, Jr. (Eds.), Measurement of Intergenera-tional Relations, syf. 10-14. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Bengtson, V.L., ve Roberts, R.E.L. (1991). *Intergenerational solidarity in aging families: An example of formal theory construction*. Journal of Marriage and the Family. 53, 856-870.
- Blieszner, R. , ve Mancini, J. A. (1987). *Enduring ties: Older adults' parental role and responsibilities*. Family Relations. 36.176-180.
- Brackbill, Y., ve Kitch, D. (1991). Intergenerational relationships: A social exchange perspective on joint living arrangements among the elderly and their relatives. Journal of Aging Studies. 5 (1), 77-97.
- Brody, E.M. , Johnsen, P.T., Fulcomer, M.C, ve Lang, A.M. (1983). Women's changing roles and help to elderly parents: Attitudes of three generations of women. Journal of Gerontology. 38 . 597-607.
- Brody, E.M., Johnsen, P.T. , ve Fulcomer, M.C. (1984). What should adult children do for elderly parents? Opinions and preferences of three generations of women. Journal of Gerontology. 39, 736-746.
- Cevizci, A., Felsefe Sözlüğü, Paradigma Ya., İstanbul, 2000.
- Cox, D. ve Mark R. Rank. (1992). Inter-Vivos Transfers and Intergenerational Exchange. The Review of Economics and Statistics, 74(2): 304-314.
- Crimmins, E.M., ve Inegneri, D.G. (1990). Interaction between older parents and their children: Past trends, present determinants, future implications. Research on Aging. 12 (1), 3-35.
- Demirbilek, S., (2001). *Değişen Aile Yapısı ve Çocuğun Sosyalleşmesine Etkisi*, Sosyal Hizmetler Dergisi, C.1, S.12.
- Fehr, E. ve Fischbacher, U., 2004. Social Norms and Human Cooperation, Trends in Cognitive Sciences, Vol. 8, No. 4, s. 185-190.
- Field, D. ve Minkler, M. (1988). Continuity and change in social support between young old, old-old, and very old adults. Journal of Gerontology, 43, 100-106.
- Finley, N.J., Roberts, M.D., ve Banahan, B.F. III. (1988). Motivators and inhibitors of attitudes of filial obligation toward aging parents. The Gerontologist . 28, 73-78.
- Gauvreau, P.M. (1993). Sampling Theory. Duxbury Press. P. 469-72.
- Glazer, N.Y. (1990). "The home as workshop: Women as amateur nurses and medical care providers." Gender and Society, 4 (4), 479-499.
- Güneş T., Arkan R. Tarım Ekonomisi İstatistiği. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları: 1988. 1049, p. 303-306.

- Ha, J., D. Carr, R. L. Utz, and R. Nesse. (2006). "Older Adults' Perceptions of Intergenerational Support after Widowhood." *Journal of Family Issues*, 27(1): 3-30.
- Hanson, S.L., Sauer, W.J., ve Seelbach, W.C. (1983). Racial and cohort variations in filial responsibility norms. *The Gerontologist* . 23., 626-631.
- Harper, S. ve Levin, S. (2005). Family care, independent living and ethnicity. *Social Policy and Society*, 4, 157-169.
- Hazer, O. (2011). *Ergenlerin Büyük Ebeveynlerinden Beklentilerini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E- dergisi ><http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/oyahazer-2makale.pdf>< (5 Nisan 2011, Kasım 2015)
- Hazer, O. (2012). *Büyük Ebeveynlerinin Ergenler Tarafından Algılanan Özelliklerini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi. Cilt 29 Sayı 1.
- Heller, P.L. (1976). Familism scale: Revalidation and revision. *Journal of Marriage and the Family* . 38., 423-429.
- Kağıtçıbaşı, Ç., (2008), *Günümüzde İnsan ve İnsanlar: Sosyal Psikolojiye Giriş*, EvrimYayınları., İstanbul.
- Kalaycıoğlu, S. (2012). Kuşaklararası Dayanışma ve Aktif Yaşlanma, Kuşaklararası Dayanışma ve Aktif Yaşlanma Sempozyum Bildirileri, syf. 51, Grafer Tasarım Baskı Ambalaj, Ankara.
- Kalmijn, M. Gender differences in the effects of divorce, widowhood and remarriage on intergenerational support: Does marriage protect fathers? *Social Forces*, 2007. 85, 1079-1104.
- Kırıl, G. ve Billor, N. (2001). Bacon Temel Bileşenler Analizi ile Sapan Değerlerin Belirlenmesi. 5. Ulusal Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu, Adana.
- Landry, P.R., Jr. ve Martin, M.E. (1988). Measuring intergenerational consensus. In D.J. Mangen, V.L. Bengtson, & P.R. Landry, Jr. (Eds.), *Measurement of Intergenerational Relations* , pp. 126-155. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Lee, G.R. (1987). Aging and intergenerational relations. *Journal of Family Issues* . 8 (4) , 448-450.
- Lee, G.R., Coward, R.T. , ve Netzer, J.K. (1994). Residential differences in filial responsibility expectations among older persons. *Rural Sociology* . 59 (1), 100-109.
- Lee, G.R., Netzer, J.K., ve Coward, R.T. (1994b). Filial responsibility expectations and patterns of intergenerational assistance. *Journal of Marriage and the Family* . 56 (3), 559-565.
- Lowenstein, A. ve Ruth Katz. (2005). Living arrangements, family solidarity, and life satisfaction of two generations of immigrants in Israel. *Ageing and Society*, 25: 749- 767.
- Mancini, J.A. , ve Simon, J. (1984). Older adults' expectations of support from family and friends. *Journal of Applied Gerontology* . 3, 150-160.
- Mangen, D.J., ve Miller, R.B. (1988). Measuring intergenerational contact in the family. In D.J. Mangen, V.L. Bengtson, & P.H. Landry, Jr. (Eds.), *Measurement of Intergenerational Relations* , pp. 98-125. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Mangen, D.J., ve Westbrook, G.J. (1988). Measuring intergenerational norms. In D.J. Mangen, V.L. Bengtson, & P.H. Landry, Jr. (Eds.), *Measurement of Intergenerational Relations* , pp. 187-206. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Mangen, D.J., Bengtson, V.L., ve Landry, P.H. Jr. (1988). *Measurement of Intergenerational Relations*. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- McGarry, K. ve Robert Schoeni. (1995). Transfer behaviour: measurement and the redistribution of resources within the family. *Journal of Human Resources*, 30(4): S184-S226.
- Netzer, J. K., *Intergenerational solidarity and plans for care in later life families*. Yayınlanmamış Doktora tezi, University of Florida, Amerika Birleşik Devletleri, 1994.

- Roberts, R.E.L., ve Bengtson, V.L. (1990). Is intergenerational solidarity a unidimensional construct? A second test of a formal model. *Journals of Gerontology* . 45 (1) , S12-20.
- Roberts, R.E.L., Richards, L.N. , ve Bengtson, V.L. (1991). Intergenerational solidarity in families: Untangling the ties that bind. *Marriage and Family Review* . 16, 11-45.
- Rossi, A. S. ve Rossi, P. H. (1990). *Of human bonding: Parent-child relations across the life course*. New York: Aldine.
- Ruiz, S.,A. ve Silverstein, M. (2007). Relationships with Grandparents and the Emotional Well-Being of Late Adolescent and Young Adult Grandchildren. *Journal of Social Issues*. 63 (4), 793-808.
- Seelbach, W.C, ve Sauer, W.J. (1977). Filial responsibility expectations and morale among aged parents. *The Gerontolojist* , 17, 492-499.
- Seelbach, W.C. (1977). “*Gender differences in expectations for filial responsibility.*” *The Gerontolojist* . 17, 421-425.
- Seelbach, W.C. (1978). Correlates of aged parents’ filial responsibility expectations and realizations. *Family Coordinator* . 27, 341-349.
- Silverstein, M. ve Vern L. Bengtson. (1997). Intergenerational Solidarity and the Structure of Adult Child-Parent Relationship in American Families. *The American Journal of Sociology*, 103(2): 429-460.
- Smith, P. K. (Ed.). (1991). *The psychology of grandparenthood: An international perspective* London: Routledge.
- Stoller, E.P. (1983) . Parental caregiving by adult children. *Journal of Marriage and the Family* . 45, 851-858.
- Sussman, M.B. (1991). Reflections on intergenerational and kin connections. *Marriage and Family Review* . 16, 3-9.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (2015). İstatistiklerle Yaşlılık. >www.tuik.gov.tr> (Kasım 2015).
- Werner, E. E. ve Smith, R. S. (1982). *Vulnerable but invincible: A study of resilient children*. New York: McGraw-Hill.
- Yamane, T., Alptekin, E., Apaydın, C., Bakır, M.A., Gürbüzsel, E.,. *Temel Örnekleme Yöntemleri*. Literatür Yay. İstanbul. 2001. P. 323.